

Toespraak van Ad Koppejan op afscheidssymposium van Jan-Willem Holtslag

Den Haag, 29 september 2018

Geachte aanwezigen, beste Jan-Willem,

Wat moet je nu nog zeggen, als kersvers aangetreden voorzitter van het College van Toezicht collectieve beheersorganisaties Auteurs- en naburige rechten, het CvTA. Als net daarvoor je voorganger Jan-Willem Holtslag heeft gesproken. Jan-Willem die 8 jaar aan het roer heeft gestaan van het CvTA. Een belangrijke periode in de pas 15 jaar van haar bestaan.

Dank ook voor de vriendelijke woorden van SG, Siebe Riedstra aan het adres van het CvTA. De afgelopen maanden heb ik mogen ervaren wat een goede samenwerking met het ministerie van JenV waard is.

In 2003 is het CvTA tot stand gekomen op basis van de 1^e Wet Toezicht met als voorzitter Hans Dijkstal. Het toezicht beperkte zich destijds tot vijf Collectieve Beheer Organisaties, ook wel CBO's genaamd. Die vijf waren Buma, Sena, ThuisKopie, Leenrecht en Reprorecht.

In 2005 pleitte Hans Dijkstal al voor een evaluatie van de Wet Toezicht, inclusief meer bevoegdheden en toezicht op meer CBO's.

Zijn pleidooi had succes. Er werd in de daarop volgende jaren hard gewerkt aan de 2^e Wet Toezicht.

Toch heeft het nog wel even geduurd voordat deze wetsherziening er door kwam. Ik heb mij laten vertellen dat er vanuit de sector nogal wat weerstand bestond tegen de 2^e Wet Toezicht. Met kritische vragen zoals:

- Waarom ook de vrijwillig collectief beheer CBO's onder Staatstoezicht? Deze hebben toch geen wettelijk monopolie? En het gaat hier toch om een geheel private sector?
- Waarom toepassing van de WNT op de salarissen van de bestuurders en leidinggevenden van CBO's. Dit is toch bedrijfsleven?
- Waarom preventief toezicht op belangrijke besluiten van CBO's. Waarom toezicht op verhoging van tarieven? Dat maakt cq 'vecht' de markt toch zelf wel uit.
- Waarom van die harde en rigide kosten-normen? De rechthebbenden bepalen toch zelf wel wat ze kwijt willen zijn aan organisatiekosten van de CBO's?

Tegenover deze kritiek van de CBO's stond of staat nog steeds, de lobby van het bedrijfsleven met VNO-NCW en MKB-Nederland als hun belangrijkste vertegenwoordigers. Zij willen de bedrijven, van de kapper om de hoek, het plaatselijk café tot de grote dance evenementen en omroepen, zoveel mogelijk beschermen tegen die monopolistische CBO's. Voor hen is elke euro aan auteursrechten al gauw teveel. Ook omdat het bepalen van de waarde van het gebruik van auteursrechtelijk werk, vaak moeilijk te bepalen is.

Uiteindelijk is die 2e Wet Toezicht er in 2013 wel gekomen. Jan-Willem was op dat moment 3 jaar voorzitter van het CvTA. De nieuwe wet bracht een karrevracht aan nieuwe normen met zich mee waaraan het CvTA moet toetsen. Ook het aantal onder toezicht staande organisaties breidde zich uit naar de 18 CBO's waar het CvTA vanaf 2013 toezicht op houdt. In deze 18 organisaties gaat jaarlijks zo'n 440 miljoen euro om aan geïnde auteursrechten.

Deze wetswijziging bracht het nodige werk met zich mee voor Jan-Willem en zijn CvTA. Het CvTA, dat bestond uit 3 Collegeleden en 4 stafmedewerkers, die ook nog eens alle 4 slechts in deeltijd werkzaam waren.

Vóór 2013 was het CvTA al begonnen om samen met de sector een model te ontwikkelen voor transparantie van de verslaggeving van incasso, repartitie en kosten.

Daarnaast ontwikkelt het CvTA in de aanloop naar de zomer van 2013, een beleids- en normenhandboek: Het toezichtkader. Hierin zijn de regels en uitwerking van de regels opgenomen waaraan CBO's volgens, de destijds nieuwe Wet toezicht, dienden te voldoen.

Met dit alles is onder leiding van Jan-Willem een belangrijke basis gelegd voor het toezicht zoals dat nu nog steeds door het CvTA wordt uitgeoefend.

De inkt van de nieuwe 2^e Wet toezicht was nog niet droog, of er kondigde zich al weer een nieuwe wetswijziging zich aan. In 2014 stelde het Europees Parlement de Europese richtlijn voor het Collectief Beheer van Auteursrechten vast. Met als gevolg dat deze nieuwe richtlijn weer geïmplementeerd diende te worden in nationale wetgeving. Op 25 november 2016 werd deze nieuwe wet van kracht. Deze wetswijziging had zo mogelijk een nog groter gevolg voor de CBO's en het CvTA dan de wetswijziging van 2013. Zo kwamen hierdoor alle CBO's, hoe klein ook, onder het toezicht te vallen. Met daarnaast ook een compleet nieuwe beheers-organisatie vorm; namelijk de Onafhankelijke Beheers Organisaties ofwel OBO's. Bovendien werden het aantal normen en verplichtingen waaraan de organisaties moesten voldoen, fors verruimd.

Maar naast bouwen aan het toezichtskader en het handhaven daarvan, wordt het leven van een voorzitter van het CvTA, ook sterk beheerst door incidenten en crisissen in de sector van auteursrechten. In het Engels zeggen ze dan: “never a dull moment”.

En daar kun jij Jan-Willem, volop over meepraten. Ik noem enkele grote dossiers uit jouw bestuursperiode:

- De dubbele incasso bij Sena in 2010, waarvan de inkomsten reeds waren uitgedeeld aan de rechthebbenden.
- De diverse rechtszaken in de periode 2010-2014 van CBO's, waaronder die van Thuiskopie en Norma tegen de Staat, omdat de Staat weigerde om sommige 'dragers' onder de Thuiskopie-regeling te brengen.
- De verhalen in 2011 over corruptie binnen het bestuur van Buma Stemra. Ook in de meest recente zaak bij Buma Stemra zou Jan-Willem als voorzitter van het CvTA een belangrijke rol spelen als opdrachtgever van het onderzoek bij Buma Stemra door een Onderzoekscommissie die bestond uit de leden Leo Smits en Jaap de Winter.
- Van 2013 – 2016 speelt de zaak Videma over de vraag wie de eigenaar is van deze CBO.
- En dan hebben we nog de altijd terugkerende discussie tussen het CvTA en de CBO's over het toezicht op de door CBO's gemaakte kosten en de vraag of collectieve uitgaven van CBO's voor o.a. branche organisatie Voice en het Keurmerk nu wel of niet buiten de kostennorm van 15% mogen vallen. Jan-Willem heeft op dat punt als CvTA voorzitter zijn “poot altijd stijf gehouden”. En Jan-Willem, ik kan je geruststellen. Van mij hoeft de sector op geen andere opstelling te rekenen.

Overigens laat het CvTA jaarrapport Toezicht zien, dat een enkele

uitzondering daargelaten, over het geheel genomen, de sector, de CBO's zich goed houden aan de kostennorm van 15%. Alleen de keten-kosten (waarbij incasso en verdeling van gelden over meerdere CBO's 'loopt') blijven een hardnekkig probleem. Dat heb je nog voor ons nog laten liggen Jan-Willem. Waarvoor dank, dan houden wij als CvTA, zo ook nog onze uitdagingen voor de komende jaren.

En daarmee zijn we bij de toekomst beland van auteursrechten, CBO's, makers, uitgevers, rechthebbenden en betalingsplichtigen.

Als er iets is dat met grote stelligheid over de toekomst gezegd kan worden, dan is het wel dit; weinig zal bij het oude blijven, alles is in verandering. We hebben vandaag te maken met sterke disruptieve ontwikkelingen. Nieuwe technologische innovaties hebben een ontwrichtend en sterk verstorend effect op bestaande markten en traditionele verdienmodellen. De consument koopt geen cd's of dvd's meer. Muziek en video worden gestreamd via wereldwijd snel groeiende platforms als Spotify, You Tube/Google, Netflix. Boeken maken plaats voor e-readers en luisterdiensten als Storytell.

Hoe kunnen in deze snel veranderende wereld, met groeiende mondiaal opererende bedrijven met toenemende marktmacht, met jaarlijkse omzetten die de rijksbegroting van menig natiestaat overtreft. Hoe kan in zo'n wereld de belangen, rechten en inkomsten van het creatieve individu nog voldoende gewaarborgd blijven? De auteursrechten van de componist, de tekstschrijver, artiest, fotograaf of filmmaker. De dragers van onze cultuur. Zij die ons dagelijks leven nou juist dat beetje sjeu geven.

Het zijn haast te grote vraagstukken voor een kleine eenvoudige toezichthouder als het CvTA. En toch moet het hier wel over gaan. Het zijn deze vragen en uitdagingen die de sector, de CBO's, het toezicht, maar eigenlijk ons allemaal moeten bezighouden. Ook de betalingsplichtigen, de ondernemers en consumenten.

Belangrijk is dat we met ze'n allen volmondig uitspreken dat zij die creatief werk verrichten of distribueren, in welke vorm of uiting dan ook, muziek, film tekst, van grote waarde zijn voor onze samenleving, onze cultuur en ons algeheel welbevinden. Wat is een leven zonder muziek, literatuur of film. Daarom verdienen de makers daarvan, net als ieder ander; loon naar werken. Dat is een recht dat bij alle veranderingen in deze tijd, wel gewoon gehandhaafd moet blijven.

En daarmee zijn we terug bij de CBO's die vanouds zijn opgericht om vergoedingen voor het gebruik van auteursrechtelijk en nabuurrechtelijk beschermde werken, op rechtmatige wijze en tegen redelijke beheerskosten te innen en tijdig te verdelen onder rechthebbenden.

Voor de CBO's liggen er de komende tijd grote uitdagingen. Het wordt steeds moeilijker te onderhandelen over tarieven wanneer CBO's te maken krijgen met grensoverschrijdend online gebruik. Rechthebbenden, eerst voornamelijk uitgevers en grote productiemaatschappijen, maar recentelijk ook steeds meer kleinere makers, gaan zelf hun rechten exploiteren via internet en denken derhalve geen collectieve organisaties of - in het geval van de makers - zelfs geen uitgevers meer nodig te hebben. Zoals die onafhankelijke muzikartiesten die onlangs door Spotify werden uitgenodigd om zelf muziek te uploaden naar het streaming platform om zo de muziekmaatschappijen te omzeilen.

Maar ook de overheid, zowel de Nederlandse Staat als de Europese Unie, staan de komende jaren voor forse uitdagingen. Hoe wordt het illegaal gebruik effectief aangepakt? Welke rol is er hier voor de overheid; strafrechtelijke of privaatrechtelijke vervolging?

Wegkijken of relativieren, pakt verkeerd uit. Dat heeft de recent door Sekam gewonnen rechtszaak tegen de overheid wel laten zien.

Met de rol van de overheid komen we ook bij de vraag naar het toezicht. Wat voor type toezichthouder vraagt deze tijd. Wat voor toezichthouder wil het CvTA zijn?

Mijn ervaring met het toezicht heb ik de afgelopen jaren opgedaan als lid van de Tweede Kamer en als lid of voorzitter van raden van commissarissen en raden van toezicht.

Die ervaring heeft bij mij de overtuiging versterkt dat toezicht in de eerste plaats gericht dient te zijn op het dienen van het algemeen maatschappelijk belang.

Niet de regels zelf, maar het waarom, de bedoeling van de regels zijn belangrijk. Welk positieve gedrag willen wij ermee stimuleren en welke negatieve effecten willen wij ermee voorkomen.

Als ondernemer, ik zeg het maar eerlijk, heb ik van nature geen grote liefde voor meer regels. Een toezichthouder zou er in mijn visie op gericht moeten zijn om in overleg met de sector te kijken hoe het gewenste gedrag met zo min mogelijk middelen, lees regels en kosten, gerealiseerd kan worden. Een toezichthouder mag best wel nadenken over de vraag hoe hij de doelgroep waarop hij toezicht houdt, het ook makkelijker kan maken.

En natuurlijk moet de overheid niet alles naar zich toe trekken. Daar waar de sector of branche zaken prima zelf goed kan regelen, heeft dat de voorkeur. Maar voordat sommigen van u nu te vroeg gaan juichen. Naar mijn mening, en de praktijk van de afgelopen decennia hebben dat ook wel laten zien. Is zelfregulering en privatisering niet voor alles de oplossing. De overheid en haar toezichthouders hebben echt niet alleen het patent op bureaucratiesing en regel drift. Zogenaamde private instellingen kunnen er ook wat van. Daarmee ligt er ook voor de CBO's de opgave om voortdurend na te gaan of hun dienstverlening richting rechthebbenden en betalingsplichtigen en ondernemers eenvoudiger en makkelijker gemaakt kunnen worden.

Ten aanzien van het antwoord op de vraag wat voor toezichthouder wil je nu zijn, wil ik graag ook een paar persoonlijke ervaringen met u delen. Ervaringen die mijn visie op het toezicht hebben beïnvloed.

Als lid en voorzitter van een raad van commissarissen en een raad van toezicht heb ik de afgelopen jaren ook zelf te maken gehad met externe toezichthouders. In de gezondheidszorg; de Inspectie voor de Gezondheidszorg en Jeugd. In de financiële sector; de DNB en in woningcorporatiesector; de Autoriteit Wonen.

In elke sector en in elke organisatie kom je wel eens situaties of problemen tegen waarin je als toezichthouders met elkaar te maken krijgt. Situaties waarin de externe toezichthouder de organisatie aanspreekt op haar verantwoordelijkheid om geconstateerde problemen gericht aan te pakken. Hoe verhoudt de externe toezichthouder zich in zo'n situatie tot de interne toezichthouder; de raad van commissarissen of de raad van toezicht. Staat men tegenover elkaar? Is er grote afstand met weinig mogelijkheden tot direct contact. Of wordt de samenwerking gezocht om ieder, externe toezichthouder

en interne toezichthouder, vanuit zijn eigen verantwoordelijkheid, gezamenlijk de problemen aan te pakken. Ik heb als commissaris en lid van een raad van toezicht, beide situaties meegemaakt.

De arrogante, niet benaderbare toezichthouder die vanuit zijn ivoren toren alleen maar kon aangeven wat er fout was, wanneer het opgelost diende te zijn en welke sancties er zouden volgen. En de toezichthouder die ook de samenwerking zocht met de raad van commissarissen om gezamenlijk toezicht te houden op het voortvarend aanpakken van de geconstateerde gebreken. De opstelling van De Nederlandse Bank is een voorbeeld van deze laatste aanpak. Het zal u niet verbazen dat vanuit mijn visie op toezicht; het dienen van het algemeen maatschappelijk belang. Ik kies voor dit samenwerkingsmodel tussen externe en interne toezichthouder. Je benut dan de kracht van het interne toezicht dat van nature veel dichterbij het bestuur van de organisatie zit. Met als resultaat dat er veel beter geborgd wordt dat de problemen zich in de toekomst minder snel zullen voordoen.

Toen afgelopen zomer de eerste uitkomsten van het onderzoek naar Buma Stemra bekend werden hebben we als College gekozen voor een aanpak waarbij wij eerst ons eigen standpunt bepaalden ten aanzien van de uitkomsten en bevindingen van het onderzoek. Wat diende er volgens het CvTA binnen Buma Stemra te gebeuren om zaken op orde te brengen en het vertrouwen bij alle stakeholders te herstellen. Vervolgens hebben wij de net nieuw aangetreden Raad van Toezicht van Buma Stemra aangesproken op hun verantwoordelijkheden en actief de samenwerking met hen gezocht. Om vervolgens gezamenlijk, ieder vanuit de eigen verantwoordelijkheid, de geconstateerde problematiek effectief aan te pakken middels verbetermaatregelen, een Plan van aanpak met een toezichtsagenda en een

meerjarig toezichtsarrangement vanuit het CvTA. Hoewel er nog veel gedaan moet worden binnen Buma Stemra, heeft mij de goede samenwerking met de Raad van Toezicht, wel hoop en vertrouwen voor de toekomst gegeven. Het maatschappelijk belang van Buma Stemra staat in deze samenwerking voorop.

Kortom; wat voor toezichthouder wil het CvTA zijn?

Wat mij betreft:

Stevig handelend en duidelijk waar het moet.

Dienstverlenend en coöperatief waar het kan.

Ik zou nu nog een heel verhaal kunnen houden over het feit dat een eigentijdse en stevige toezichthouder die het CvTA wil zijn, ook moet kunnen beschikken over voldoende middelen om dit toezicht goed vorm en inhoud te geven. Ik zou daarbij nog kunnen ingaan op de komende Wijziging Wet Toezicht. De bekostiging van het toezicht door de sector. De onwenselijkheid van het afschaffen van preventief toezicht en het afschaffen van het toezicht op de tariefsverhogingen. Of juist de wens van het CvTA om toetsings- en hertoetsingsgesprekken te kunnen voeren met bestuurders van CBO's.

Ik ga hier allemaal niet meer op in, omwille van de tijd en de borrel die wacht.

Ik wil nog wel afsluiten met een paar persoonlijke woorden richting Jan-Willem. In de eerste plaats wil ik je bedanken voor de open en hartelijke wijze waarop je mij hebt geïntroduceerd in de complexe wereld van het toezicht op de auteursrechten en het CvTA in het bijzonder. Het was een voorrecht dat ik nog even onder jouw leiding heb mogen meedraaien als plaatsvervangend Collegelid. Ik heb je daarin leren kennen als zeer deskundig en toegewijd, maar vooral ook als een heel aardige persoon. Die ik altijd kon bellen.

Jan-Willem, je hebt een indrukwekkende ambtelijke carrière doorlopen en daarin het nodige meegemaakt. Mooie anekdotes over de vorming van kabinetten en de dienstreizen van regeringsdelegaties. Maar tegelijkertijd ben je ook de integere ambtenaar, die zich nog steeds oprecht boos kan maken over misstanden en onrechtvaardigheid. Een dienstverlenende instelling en altijd toegewijd aan de publieke zaak.

In het begin van mijn betoog heb ik een opsomming gemaakt van wat er in die 8 jaar dat jij voorzitter was, heeft plaatsgevonden aan gebeurtenissen, wetswijzigingen in het toezicht en de implementaties daarvan door een kleine club als het CvTA. Er is in die jaren, mede door jouw enorme inzet, veel tot stand gebracht.

Daarvoor past naast bewondering, vooral ook heel veel dank!

Het ga je goed Jan-Willem.